

تأثیر ماهواره و فضای مجازی بر سبک زندگی اسلامی خانواده

طیبه سادات حسینی واعظ^۱

چکیده

نقش تربیتی خانواده ها در تربیت فرزندان در مکتب اسلام بسیار مورد توجه قرار گرفته است ، چنان که شاکله اولیه تربیت اسلامی فرزندان در دامن خانواده شکل می گیرد. تحت الشعاع قراردادن حوزه تربیتی خانواده از برنامه های بلندمدت و تاثیرگذار شبکه های ماهواره ای و اینترنتی جهت تسلط همه جانبه بر کشورها می باشد. فضای مجازی (اینترنت)، نسل جدیدی از فضای روابط اجتماعی است و با توجه به اینکه عمر چندانی ندارد، توانسته است به خوبی در زندگی مردم جا باز کند. ماهواره از جمله عناصر بیگانه ای است که با ورود به مناسبات فرهنگی جامعه اسلامی، ممکن است اثرات زیانباری بجا بگذارند. هدف از انجام این پژوهش، بررسی آسیب ها و ارائه راهکارها درباره آثار ماهواره و فضای مجازی در سبک زندگی خانواده های اسلامی است که در آن، آثار و پیامدهای منفی ماهواره و اینترنت در خصوص سبک زندگی خانواده مورد بررسی قرار گرفته و راهکارهایی را جهت مقابله با آسیب های آن ارائه می نماید. اطلاعات این پژوهش، با روش توصیفی - تحلیلی و جست و جو در پایگاه ها و منابع اطلاعات علمی اینترنتی گردآوری شده است. نتایج پژوهش نشان می دهد که استفاده از ماهواره و گسترش فضاهای مجازی اینترنتی مانند انواع دیگر تحولات و پیشرفت ها، پیامدها و آثار مثبت و منفی گوناگونی را در زمینه آداب و اخلاق زندگی خانوادگی کاربران این گونه فضاها ایجاد کرده است. از جمله پیامدهای مثبت ماهواره و اینترنت، آسان سازی و سرعت بخشی ارتباطات و تبادل اطلاعات است. همچنین، از جمله آسیب های آن در تربیت دینی فرزندان می توان به مواردی همچون: تعارض ارزش ها، بازداری زدایی، اعتیاد به اینترنت، بحران هویت و اختلال در شکل گیری شخصیت، شکاف نسل ها، انحراف های اخلاقی و جنسی، افسردگی و انزوای فردی و اجتماعی، به خطر افتادن حریم خصوصی افراد، از هم پاشیدگی بنیان خانواده، کاهش نقش خانواده به عنوان مرجع، کاهش ارتباط والدین با فرزندان و از بین رفتن حریم روابط اخلاقی بین فرزندان و والدین اشاره کرد.

کلید واژگان: ماهواره، فضای مجازی، شبکه های اجتماعی، خانواده، سبک زندگی، سبک زندگی اسلامی.

^۱. طلبه سطح دو مدرسه علمیه سعدیه رامیان

امروزه کمتر کسی در این گزاره شک می کند که جهان وارد عصر تازه ای شده که نماد آن اهمیت یافتن اطلاعات است. بسیاری از دانشمندان و صاحب نظران علوم اجتماعی بر این باورند که ترکیب و همگرایی فناوری های ارتباطی و تجدید ساختار نظام سرمایه داری در دهه های اخیر ما را وارد عصر و جامعه ی تازه ای کرده است. در این فرآیند، ابتدا رایانه ها به جامعه راه می یابند و سپس رایانه های شخصی به منازل و حوزه های خصوصی افراد و خانواده ها وارد می شوند و بزرگراه اطلاعات را از وسط منازل عبور می دهند. وصل شدن رایانه ها به خطوط تلفن و دسترسی آسان و نسبتاً کم هزینه به اینترنت، افراد را به اطلاعات انبوه و جهانی متصل ساخته و این همه، جنبه های مختلف زندگی ما را تحت تأثیر قرار می دهد. فضای مجازی، به عنوان فضای دومی از زندگی واقعی است که مانند فضای واقعی، نیازمند فرهنگ است. این فرهنگ، همان گونه که در فضای واقعی، از عوامل متعددی مانند: عرف، شرع، وضعیت اقتصادی و معیشتی، سطح تحصیلات و غیره ناشی می شود، در فضای مجازی نیز از همین عوامل تأثیر پذیرفته، بر این عوامل نیز تأثیر می گذارد. منظور از فرهنگ فضای مجازی، فرهنگی است که از سوی شبکه های اجتماعی تحمیل می شود؛ نه بخش های جدی فضای مجازی، مانند پایگاه های خبری.

خانواده، چیزی بیش از مجموعه افرادی است که در یک فضای فیزیکی و روان شناختی با هم مشارکت دارند. معتقدند که امروزه خانواده در اشکال گوناگونی دیده می شود که هر کدام یک سیستم اجتماعی - فرهنگی تلقی می شوند. در داخل چنین سیستمی، افراد به وسیله حلقه های عاطفی قدرتمند، بادوام و متقابل به یکدیگر گره خورده اند. ورود به این سیستم سازماندهی شده از طریق ازدواج یا تولد صورت می گیرد.

دین، نوعی زندگی است و تربیت دینی، فرایندی است که آدمی را برای شیوه خاصی از حیات - به تعبیر علامه جعفری، حیات معقول - مهیا می سازد (حسینی، ۱۳۷۹، ۱۸۹). هدف تربیت دینی، آن است که افراد جامعه را در فهم دین یاری رساند تا آنها بتوانند آگاهانه درباره آن بیندیشند؛ به عبارت دیگر، مربی چه در مقام معلم و چه در مقام والدین، باید شور و شوق فطری کودک را در خصوص جلال و جمال الهی پرورش دهد و از رهگذر آن، فضایل اخلاقی را به ملکات اخلاقی مبدل سازد. این کار، زمانی ممکن است که اذهان و عواطف آدمی، درهای خود را به روی دین نبندند و تصور نشود که دین، چیزی منسوخ و مطالعه آن، فاقد ارزش است. بنابراین، تنها راه سعادت مند شدن انسان، بهره مندی او از تعلیم و تربیت دینی است.

در دنیای معاصر، دین و رسانه های مجازی جدایی ناپذیرند؛ به بیان دیگر، نه رسانه ها قادر به عدم انعکاس مفاهیم و مطالب دینی هستند و نه دین می تواند در مقابل طرح و اصول خود از طریق رسانه های مجازی مقاومت کند. امروزه خانواده ایرانی، در سبب فرهنگی خود با فضای مجازی، شبکه های ماهواره ای، رسانه های مدرن و ... مواجه است که هر کدام به نوبه خود، بخشی از فرایند تأثیرگذار در خانواده را هدف گرفته اند. بعضی از شبکه های ماهواره ای، به طور تخصصی، تمام تمرکز خود را بر مقوله خانواده نهاده است و پیام

مشترک برنامه های این شبکه ها عبارت اند از: ترویج خانواده های بی سامان و لجام گسیخته در مقابل ساختار خانواده، عادی سازی خیانت همسران به یکدیگر، عادی جلوه دادن روابط جنسی دختر و پسر پیش از ازدواج، ترویج فرهنگ از هم پاشی به جای ازدواج و عادی جلوه دادن سقط جنین برای دختران.

گسترش فضای مجازی در حوزه رابطه فرزندان و والدین نیز تغییراتی به وجود آورده است که از جمله آن، به: کاهش نقش خانواده به عنوان مرجع، کاهش ارتباط والدین با فرزندان، شکاف نسلی به دلیل رشد فناوری، از بین رفتن حریم بین فرزندان و والدین و ایستادن در برابر یکی از والدین یا هر دو را می توان نام برد. در بحث ازدواج ها نیز به مسائلی چون ناپایداری ازدواج ها، تغییر الگوی همسرگزینی، نداشتن مهارت هایی برای ازدواج و ناتوانی والدین برای آموزش به فرزندان، افزایش روابط دختر و پسر در زمان نامزدی بدون عقد، تمایل به دریافت مهریه های سنگین، بالا رفتن سن ازدواج و افزایش تنوع طلبی جنسی مردان و ... می توان اشاره کرد. تغییراتی که در حوزه دینی در جامعه رخ داده، کاهش آموزه های دینی در خانواده، دوری خانواده از شریعت و کم رنگ شدن حریم های دینی در روابط خانوادگی است.

ابعاد منفی یا استفاده زیان آور و نامطلوب از اینترنت، از آنجا گسترش می یابد که کنترل های رایج در مورد رسانه که به طور معمول صورت می گیرد، در مورد اینترنت مؤثر نیست. در خصوص استفاده از رسانه ها، نظارت در سطوح فردی، خانوادگی، گروهی و در سطح دولت به صورت منفرد یا ترکیبی صورت می گیرد. در مورد بهره مندی از اینترنت، این نظارت ها یا امکان ندارد و یا به قدر کافی کاربرد ندارد. در نتیجه، مشکل آسیب های اخلاقی اینترنت، ابعاد با اهمیتی پیدا می کند. (برقی، مستانه، ۱۳۹۷، ۳۶)

پژوهش های متعددی درباره آسیب های ماهواره و همچنین فضای مجازی برافراد جامعه صورت گرفته است که در ادامه به چند مورد اشاره می شود:

مریم عباسی (۱۳۹۷) در مقاله ای تحت عنوان «تاثیر استفاده از فضای مجازی و ماهواره بر نوجوانان» به معرفی معماری خاص اینترنت پرداخته و راهکارهای استفاده بهینه از فضای مجازی و ماهواره و کاهش آسیب های آن را بر نوجوانان بیان می نماید.

علی اکبر اکبری تبار و جعفر هزارجریبی (۱۳۹۲) در پژوهشی تحت عنوان «مطالعه ای در باب تاثیرات شبکه های اجتماعی مجازی بر سبک زندگی و اوقات فراغت جوانان» معتقد هستند که گونه هایی جدید از تعامل و ارتباط و شیوه هایی نوین از زندگی تحت تاثیر حضور در فضای مجازی، برای جوانان ایجاد شده است.

نتایج پژوهش شکر بیگی (۱۳۹۶) نشان داد خانواده ایرانی در دهه های اخیر با ورود عناصر مدرن با تغییر و تحولات گسترده ای مواجه است. این تغییرات مسائلی را در برابر خانواده قرار داده است.

ربیعی، عبداللهی و شیروانی خوزانی (۱۳۹۴) در پژوهشی با عنوان «رابطه تماشای تلویزیون های ماهواره ای با هویت جنسیتی دختران نوجوان شهر اصفهان» بیان کردند که استفاده بیشتر دختران نوجوان از برنامه های

ماهواره ای به فاصله گرفتن آنها از کلیشه های جنسیتی و تفکیک نقش های جنسیتی منجر می شود و هویت جنسیتی آن ها را مخدوش می کند.

مفهوم شناسی

ماهواره: ماهواره به دستگاه های ساخت بشر گفته می شود که به فضا فرستاده شده و در مدارهایی به گرد زمین یا سیارات دیگر می چرخند. در عصر ما، ماهواره و تکنولوژی وابسته به آن، چنان در تاروپود جوامع بشری نفوذ کرده که نقش تعیین کننده ای در تحولات تمدن بشری دارد. ماهواره ها می توانند اطلاعات بارزشی در اختیار انسان قرار دهند که به تحولات شگرفی، در زمینه های گوناگون بینجامد. (fa.wikipedia.org)

شبکه های اجتماعی: شبکه های اجتماعی گونه ای از رسانه ها هستند که بعدازرسانه های جمعی ظهور یافته و امکان تعامل میان تولیدکننده پیام و دریافت کننده آن را فراهم می آورند، بدین معنا که دراین رسانه ها مخاطب ویایگیرنده پیام، منفعل نبوده و به تعامل پویا و فعالانه باپیام، فرستنده، فرآیند ارسال و دریافت و بستر ارائه پیام می پردازد و امکان ایجاد تغییرات در پیام ارسالی و بازنشرآن را دارد که به افراد دیگر پیامی ترکیب شده با اندیشه ها و آموزه های فکری خود را بازنشردهد. (اکبری تبار، هزارجریبی، ۱۳۹۲، ۲۴۱)

فضای مجازی: امروزه به هرچیزمرتبط با کامپیوتر، اطلاعات و اینترنت گفته می شود؛ فضایی که ازطریق انبوه شبکه های ارتباطی الکترونیک مثل اینترنت خلق شده که قادر است ارتباط گران کامپیوتر را درهرموقعیت اجتماعی پوشش دهد. مجازی نیز به معنای آن چیزی است که درمقابل حقیقی قرار می گیرد و ازآن جهت مجازی است که درمحیط مادی فضایی را اشغال نکرده و در ذهن کاربران در نتیجه تعامل بایک واسط الکترونیکی وجود دارد. (عباسی، ۱۳۹۷، ۷۰)

خانواده: خانواده یک واحداجتماعی است که هدف ازآن در نگاه قرآن، تامین سلامت روانی برای سه دسته است: زن، شوهر و فرندان. همچنین هدف ایجاد آمادگی برای برخورد و رویارویی باپدیده های اجتماعی است. (قندانی آرائی، زهرصادقی آرائی، ۱۳۹۴، ۶)

سبک زندگی: شیوه زندگی یا سبک زیستن که منعکس کننده گرایش ها و ارزش های فرد یاگروه است و همچنین عادات، نگرش ها، سلیقه ها، معیارهای اخلاقی، سطح اقتصادی و... که باهم طرز زندگی کردن فرد یاگروهی را شکل می دهند. (منگالی، ۱۳۸۹، ۲۰)

سبک زندگی اسلامی: سبک زندگی اسلامی، به مجموعه ای از موضوعات مورد قبول اسلام درعرصه زندگی اشاره دارد که براساس آن، معیار رفتارما باید مبتنی براسلام وآموزه های اسلامی باشد. خدامحوری و حاکمیت ارزش های اسلامی درزندگی ازمهمترین معیارهای سبک زندگی اسلامی است. درواقع دراین سبک زندگی، زندگی فردی و اجتماعی افراد باید مبتنی براسلام ورهنمودهای قرآنی باشد. (مظاهری، پورسامانی، رحیمی، ۱۳۹۶، ۱۶)

باوجود این پژوهش ها توجه چندانی به نقش ماهواره و شبکه های اجتماعی بر سبک زندگی اسلامی خانواده نداشته اند. حال آنکه پژوهش حاضر به دنبال پاسخگویی به این سوال است که ماهواره و شبکه های اجتماعی تا چه اندازه در سبک زندگی اسلامی اثرگذاری دارند؟

نقش ماهواره و اینترنت در زندگی

فناوری های ارتباطی در هر دوره ویژگی و شرایط خاص خود را عرضه می کنند، هرچه به دوره جدید و وسایل ارتباطی جدید مانند ماهواره و اینترنت نزدیک تر می شویم، با توجه به فناوری به کاررفته در آنها، ویژگی ها و شرایط جدید پیش روی انسان ها قرار می گیرد. برخی از این ویژگی ها عبارتند از:

- جذاب و اثربخش
 - متاثر از صنعت تفریحات (مقتضیات بازار)، صنعتی شدن فرهنگ
 - ظرفیت بالای نگهداری و انتقال متن و عکس
 - صوت و تصویر
 - جمع زدایی
 - ناهم زمانی، فقدان پایبندی به زمان
- نکته کلیدی در استفاده از شبکه های تلویزیونی ماهواره های محتوای تولیدشده به وسیله شبکه ها است که با فرهنگ بومی جامعه دریافت کننده، کمتر سنخیت داشته، با ارائه تصاویر، الگوها و ارزش های خاص، بر جریان فرهنگی جامعه و روال رشد اجتماعی افراد، به خصوص نسل جوان، تاثیر قابل توجهی دارد. ایجاد تغییر در فرهنگ جامعه را می توان به عنوان یکی از پیامدهای استفاده از تجهیزات جدید ارتباطی در نظر گرفت.
- بنابراین خطر بدآموزی های اخلاقی و رفتاری ناشی از ماهواره و اینترنت، به ویژه نسل جوان و خانواده ها را تهدید می کند و به دلیل ممنوعیت قانونی این پدیده، والدین و تمام مردم از انتقال تجارب به یکدیگر و آموزش نحوه بهره وری مطلوب و کاستن از میزان خطرات و بدآموزی های آن ها محروم اند. (زمانی، ۱۳۹۱، ۱۱۱).
- جامعه سالم بدون داشتن خانواده های سالم نمی تواند تحقق یابد و هیچ یک از آسیب های اجتماعی بی تاثیر از خانواده پدید نیامده اند. بنابراین، می توان به اهمیت پژوهش در مورد تاثیر ماهواره و شبکه های اجتماعی بر خانواده ها پی برد و به آن اهتمام ورزید.

نهاد خانواده در ایران در دو دهه اخیر، دست خوش دگرگونی های زیادی شده است. خانواده در عصر جهانی شدن به حیات خود ادامه می دهد و الگوهای خانواده و روابط حاکم بر آن و ساختار قدرت در درون خانواده دچار دگرگونی شده است و انسان ها شکل های جدید و در عین حال، ساختار متنوع تری از روابط خانوادگی را تجربه خواهند کرد. خانواده از جمله نهادهایی است که در سنت ها، باورها و اخلاق ریشه دارد. خانواده، حلقه اتصال و انسجام فرهنگ و نظم اجتماعی و در واقع، نهادی است که مسئولیت سامان بخشیدن به سلامت اخلاقی جامعه را برعهده دارد. حال اگر خانواده ای دچار اختلال و نابسامانی باشد و کارکرد و نقش اصلی خود

ضد ارزشی و تبلیغ مصرف گرایی، قصد بی هویت کردن بیننده را دارند، رسانه اسلامی با ارائه برنامه های مفید و شاد به معرفی و ترویج سبک زندگی اسلامی مبادرت می ورزد و بیننده را در صورت خستگی از مطالعه یا کار روزانه، از امکانات تفریحی قابل دسترس در رسانه بهره مند می سازد و به «آموزش پنهان» فراگیر می پردازد. (پورطهماسی، ۱۳۸۷، ۱۰۱)

مسجد مجازی: زیستن در دنیای مجازی، تمام زندگی و حتی فهم انسان را تغییر می دهد. رسانه اسلامی با بمباران اطلاعاتی در زمینه تربیت اخلاقی و دینی افراد جامعه، بدون اینکه نیازی به حضور فیزیکی فرد باشد، تعالیم دینی و ارزشی مساجد، از جمله مؤلفه های سبک زندگی اسلامی را به او می آموزد. (عالی، ۱۳۸۲، ۸۰)

راهکارهای جلوگیری از آسیب های اخلاقی فضای مجازی در تربیت دینی

افراد باید برای ورود به دنیای مجازی، اطلاعات کافی در اختیار داشته باشند تا دچار مشکلات مالی و اجتماعی نشوند. ارتباطات سالم در فضای مجازی و لزوم هشپاری جوانان و خانواده در خصوص تهدیدهای فضای سایبری، در درجه نخست اولویت قرار دارد. پیشگیری از آسیب های اخلاقی - اجتماعی و توجه والدین به رفتار فرزندان، بسیار مهم است و برای جلوگیری از فروپاشی خانواده ها، والدین باید تا حدودی به فناوری های روز دنیا مسلط باشند و بدانند که تغییر در رفتار فرزندان، به معنای ایجاد تغییر در طرز فکر آنهاست و هنگامی که بنیان فکری و شخصیت آنان به صورت ناصحیح شکل گیرد، راه نفوذ شیادان نیز به حریم خصوصی افراد و محیط امن خانواده باز می شود. به منظور پیشگیری و کاهش آسیب های اخلاقی اینترنت بر خانواده، راهکارهایی مطرح شده اند که در صورت اجراء به موقع و مناسب، می توانند ثمربخش واقع شوند. این راهکارها، عبارت اند از:

۱. برگزاری جلسات آموزشی از سوی مصادر فرهنگی در شهرستان ها به منظور آشنا نمودن و اطلاع رسانی به والدین در مورد فناوری های جدید، به ویژه اینترنت و شبکه های اجتماعی مجازی؛
۲. برگزاری کلاس های آموزش در مدارس جهت آگاهی دادن به نوجوانان و جوانان در مورد مزایا و معایب فناوری های جدید و شیوه استفاده صحیح از آنها؛
۳. وضع قوانین سخت گیرانه تر، جهت برخورد با مجرمان جرایم اینترنتی و اجرائی نمودن این قوانین؛
۴. آگاهی و هوشپاری پلیس سایبری در مورد انواع جدید جرایم رایانه ای و اقدام در جهت ناکارآمد کردن دسیسه های دشمنان در این زمینه؛
۵. آگاهی های آموزنده از سوی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی در رادیو و تلویزیون در جهت افزایش آگاهی خانواده ها درباره خطرات ناشی از اینترنت؛
۶. گذراندن اوقات بیشتری با فرزندان در فضای بیرون از خانه؛ به طوری که فرزندان از نظر عاطفی، احساس خلأ نکنند و جهت جبران این کمبود، به فضای مجازی پناه نبرند؛

۷. پخش برنامه های کوتاه آموزشی درباره مزایا و معایب اینترنت از زبان ورزشکاران و هنرمندان محبوبی که عموماً جوانان آنها را الگوی خود قرار می دهند؛
۸. طراحی بازی های رایانه ای؛ به گونه ای که در این بازی ها، انواع خطرات موجود در فضای مجازی و راهکارهایی جهت آشنایی و مقابله با آنها تعبیه شده است؛
۹. طراحی و تدوین بخشی از کتاب های درسی در مورد آشنایی دانش آموزان با فناوری های جدید اینترنت و خطرات بالقوه آنها؛
۱۰. با توجه به اینکه فضای مجازی، بسیار گسترده است و افراد می توانند از هر گوشه دنیا به یکدیگر پیام ارسال نمایند، این امکان وجود دارد که مجرم و قربانی، هر یک در کشوری متفاوت ساکن باشند. از این رو، ضروری است تا نوعی هماهنگی بین المللی میان پلیس سایبری تمامی کشورهای برخوردار از این فناوری صورت گیرد تا در صورت امکان، جلوی ارتکاب جرم گرفته شود یا پس از ارتکاب امکان بازداشت و مجازات مجرم سریع تر و آسان تر صورت گیرد؛
۱۱. ساخت و پخش فیلم ها و زنجیره هایی با موضوع اینترنت و مزایا و معایب آن؛
۱۲. استفاده از آموزه های دینی، از جمله امر به معروف و نهی از منکر به عنوان نوعی کنترل اجتماعی توسط هر شخص؛
۱۳. هنجارسازی مثبت و ترویج فرهنگ استفاده از اینترنت و فضای مجازی.

نتیجه

امروزه، دنیا با سرعت بسیار زیاد در حال تحول است و این تحول، در حوزه رسانه های دیجیتال بیشتر احساس می شود و به هر میزان که این تحولات رشد می کنند، تغییراتی را هم در عرصه محتوا و فرهنگ شاهد خواهیم بود. فضای مجازی، ابزار گسترش فرهنگ است. از این رو، می توانیم از آن برای توسعه فرهنگ ایرانی - اسلامی خودمان استفاده کنیم. پس، باید حداکثر استفاده را در جهت آموزش، ارائه خدمات و استفاده های علمی - آموزشی داشته باشیم؛ با این حال، این نکته را نیز باید در نظر داشت که در کنار مزایای فضای مجازی، خطرات مخرب جبران ناپذیری نیز در این فضاها و شبکه ها در کمین خانواده ها و کودکان و نوجوانان است که می تواند خانواده ها را از سبک زندگی اسلامی و الگوگیری از زندگی ائمه اطهار(ع) جدا سازد و به سوی زندگی و فرهنگ غربی، تجمل گرایی و دنیاطلبی هدایت کند. بنابراین، بایسته است که مسئولان و خانواده ها هنگام استفاده از این فضا، با آگاهی کامل وارد این مجموعه بی مرز شوند و ضمن شناخت دیگر فرهنگ ها و ملل، سبک زندگی اسلامی خود را حفظ نمایند و حتی الامکان آن را نیز به دنیا عرضه کنند و دیگر ملت ها را با سبک زندگی اسلامی و نیز هدف دار بودن زندگی و ارزشمندی خلقت انسان، آشنا نمایند.

امروزه به کارگیری رسانه های مختلف، بخشی از تجربه روزانه افراد است. نکته کلیدی در استفاده از شبکه های تلویزیونی ماهواره ای، محتوای تولید شده به وسیله شبکه ها است که با فرهنگ بومی جامعه دریافت

کننده، کمتر سنخیت داشته، با ارائه تصاویر، الگوها و ارزش های خاص، بر جریان فرهنگی جامعه و روال رشد اجتماعی افراد، به خصوص نسل جوان، تأثیر قابل توجهی دارد. ایجاد تغییر در سبک زندگی خانواده را می توان به عنوان یکی از پیامدهای استفاده از تجهیزات جدید ارتباطی در نظر گرفت. امروزه، ماهواره این ابررسانه جمعی با نفوذ در حریم خلوت و خصوصی مردم، تبدیل به فرمانروای اجتماعی و فرهنگی شده تا فرهنگ و ارزشهای جامعه غربی را بتدریج و بدون مقاومت جایگزین دغدغه و هویت کاربران خود کند. این رسانه قدرتمند، امروزه بیش از پیش جایگاه ویژه ای را نزد خانواده های ایرانی پیدا کرده است. ظهور تکنولوژی های نوین ارتباطی به همراه تحولاتی، بسیاری از کارکردهای خانواده را دچار اختلال کرده است. تحولاتی که خود منشأ بروز دگرگونیهای عمیق و اساسی در نوع روابط و ارزشهای خانوادگی می باشند. بسیاری از این تحولات و دگرگونی ها از بیرون بر خانواده تحمیل می شود. پیامدهای مواجهه مخاطبان ایرانی با برنامه های شبکه های ماهواره ای دغدغه های بسیاری را برای جامعه کارشناسی ایجاد کرده است. به همین دلیل برنامه ریزی برای شناسایی، پیشگیری و کاهش آسیبهای ناشی از آثار سوء فیلم های ماهواره ای بر خانواده لازم و ضروری است.

منابع

۱. حسینی، سید علی اکبر (۱۳۷۹) تعلیم تربیت اسلامی، تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
۲. برقی، رسول، مستانه، یداله (۱۳۹۷)، تأثیر فضای مجازی بر تربیت اسلامی دانش آموزان؛ آسیب ها و راهکارها، فصلنامه ره آوردنور، شماره ۶۳، صص ۳۵-۵۰.
۳. عباسی، مریم (۱۳۹۷)، تأثیر استفاده از فضای مجازی و ماهواره بر نوجوانان، زندگی ناب، فصل ۵، شماره ۱۹، صص ۶۵-۷۸.
۴. اکبری تبار، علی اکبر، هزارجریبی، جعفر (۱۳۹۲)، مطالعه ای در باب تاثیرات شبکه های اجتماعی مجازی بر سبک زندگی و اوقات فراغت جوانان، مجموعه مقالات کنگره ملی اوقات فراغت و سبک زندگی جوانان، صص ۲۴۰-۲۶۶.
۵. شکر بیگی، عالیہ (۱۳۸۶)، بررسی جامعه شناختی رابطه مصرف شبکه های اجتماعی مجازی و ظهور تحولات در روابط زناشویی زوجین منطقه ۱ شهر تهران، فصلنامه مجله جامعه شناسی ایران، شماره ۲، صص ۹۵-۱۲۷.
۶. ربیعی، علی، عبداللہی، عظیمہ السادات و شیروانی خوزنی، یاسر (۱۳۹۴)، بررسی رابطه تماشای تلویزیون های ماهواره ای با هویت جنسیتی دختران نوجوان شهر اصفهان، فصلنامه مطالعات اجتماعی زنان، شماره ۳، صص ۹۹-۱۲۸.

۷. عباسی، مریم (۱۳۹۷)، تأثیر استفاده از فضای مجازی و ماهواره بر نوجوانان، زندگی ناب، فصل ۵، شماره ۱۹، صص ۶۵-۷۸.
۸. منگالی، زهرا (۱۳۸۹)، مفهوم شناسی سبک زندگی اسلامی، ماهنامه سوره، شماره ۴۶، صص ۱۶-۳۶.
۹. مظاهری، حسین، ابراهیم پورسامانی، جمشید، رحیمی، سیدداریوش (۱۳۹۶)، مولفه ها و شاخص های سبک زندگی اسلامی، مطالعات تاریخ و تمدن ایران و اسلام، دوره ۲، شماره ۲، صص ۱۳-۳۹.
۱۰. زمانی، طوبی (۱۳۹۱)، بررسی نقش ماهواره بر نظم اجتماعی، پژوهش نامه نظم و امنیت انتظامی، سال پنجم، شماره سوم، صص ۱۰۷-۱۳۰.
۱۱. اسماعیل شریفی، کاکاوند، اکرم (۱۳۸۸)، رابطه سرمایه اجتماعی خانواده با هویت جوانان، دو فصل نامه تخصصی پژوهش جوانان، فرهنگ و جامعه، شماره ۴، دانشگاه تربیت مدرس، صص ۲۵ - ۵۰.
۱۲. یگانه، محمد (۱۴۰۲)، بررسی تأثیر فضای مجازی بر سبک زندگی خانواده، فصلنامه از جنس نو، شماره پنجم، صص ۵-۷.
۱۳. رفعت جاهد، مریم، شکوری، علی (۱۳۷۸)، اینترنت و هویت اجتماعی، مجله رسانه، صص ۱-۱۷.
۱۴. شکرانه، امید (۱۳۹۵)، بررسی تأثیر منفی ماهواره بر خانواده و سبک زندگی اسلامی، دومین کنفرانس بین المللی روانشناسی، علوم تربیتی و سبک زندگی، سال اول، شماره سوم، ۱۳۹۵، صص ۵۰-۶۲.
۱۵. امانلو، حسین (۱۳۹۳)، بشقاب های سمی (چاپ سوم)، تهران: فرهنگ اندیشه.
۱۶. صادقی، سیدهدادی (۱۳۸۹)، نقش خانواده در رویارویی با آسیب های اجتماعی جنگ نرم، مجله پیوند، شماره ۳۷۴، صص ۱۲-۳۰.
۱۷. اکبری، ابوالقاسم، اکبری، مینا (۱۳۹۰)، آسیب شناسی اجتماعی، تهران: رشد و توسعه.
۱۸. درشتی، حنا، شیرمحمدی، مهدی، ادیبی، علیرضا (۱۳۹۹)، تأثیر شبکه های اجتماعی مجازی بر هویت نهاد خانواده، بصیرت اسلامی، سال هفدهم، شماره ۵۲، صص ۱۵۰-۱۲۳.
۱۹. رحیمی، محمد (۱۳۹۰)، عوامل اجتماعی موثر بر شکاف نسلی، مطالعه موردی شهر خلخال، پایان نامه کارشناسی ارشد جامعه شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز.
۲۰. آهنگیان، محمدرضا (۱۳۸۲)، آموزش و پرورش در شرایط پست مدرن، تهران: طهوری.
۲۱. جوادی یگانه، محمدرضا، عبدالهیان، حمید (۱۳۸۶)، دین و رسانه (مجموعه مقالات)، تهران: دفتر پژوهش های رادیو.
۲۲. حسینی، محمد (۱۳۸۵)، فرهنگ و رسانه های نوین، قم: مرکز پژوهش های اسلامی صدا و سیما.

۲۳. پورطهماسبی، سیاوش (۱۳۸۷) نقش و عملکرد تربیتی رسانه در عصر پست مدرن، پایان نامه کارشناسی ارشد، تهران: دانشگاه شاهد.

۲۴. عالی، مرضیه (۱۳۸۲) تبیین فرصت ها و چالش های جهانی شدن، پایان نامه کارشناسی ارشد، تهران: دانشگاه تربیت مدرس.

۲۵. <https://fa.wikipedia.org/wiki>